

VALGA MUUSEUMI ARENGUKAVA
2023–2028

Valga 2022

SISSEJUHATUS

Valga Muuseumi arengukava eesmärk on kaardistada muuseumi olukord kevadel 2022 ning leida kõige olulisemad strateegilised arengusuunad aastateks 2023–2028. Arengukava väljatöötamisel osalesid muuseumi töötajad, koostööpartnerid ja muuseumi sõbrad.

Arengukava katab tegevusi aastateks 2023 - 2028. Iga kalendriaasta lõpus teeb muuseum kokkuvõtte saavutatust, hindab edasisi arenguvõimalusi ning selgitab, kas olukord vastab arengukavas kirjeldatule. Koos möödunud aasta aruandlusega koostatakse ka järgmise aasta plaanid. Tulemuseks on dokument, mis aastakaupa katab kogu arengukava viieaastase perioodi. Arengukava on aluseks muuseumi tegevuskavade ja nende põhjal eelarvete koostamiseks ning lisarahastuse taotlemiseks.

Arengukava on koostatud muuseumikollektiivi ja muuseumi nõukogu mõttetalgute käigus ja avalikul arutelul.

Muuseumi arengukava koostamisel oleme lähtunud järgmistest dokumentidest:

- Valga Muuseumi põhimäärus;
- Muuseumiseadus;
- Rahvusvahelise Muuseumide Nõukogu (ICOM) kutseetika koodeks;
- Eesti Kultuuri arengukava 2021-2030
- Kultuuriministeeriumi valitsemisala arengukava 2019-2022
- Valga valla arengukava ja eelarvestrateegia 2019-2023
- Valga valla arengukava 2021–2035

1. VALGA MUUSEUMI ARENGUNÄGEMUS

1.1. Tunnuslause

„Valga Muuseumis on sädet”.

1.2. Missioon

Valga Muuseumi missioon on teaduslikul, hariduslikul ja elamuslikul eesmärgil koguda, säilitada, uurida ning vahendada Valgamaa ja lähiümbrusega seotud vaimset ja materiaalselt kultuuripärandit.

1.3. Visioon

Valga Muuseum on üle-eestilise ning rahvusvahelise haarde ja mainega atraktiivne ja põnev haridus-, teadus- ja elamuskeskus. Muuseum osaleb aktiivselt kogukonna ja ühiskonna kujunemise protsessides, tuginedes aja- ja kultuuriloolisele vundamendile seda hoides, tugevdades ning mitmekülgsel moel edasi kandes.

1.4. Strateegilised eesmärgid

1. Valga Muuseumi hoidlate hoiutingimused tagavad museaalide pikaajalise säilimise.
2. Toimub süstemaatiline kogumistöö, kogumisalane koostöö ja infovahetus teiste muuseumitega.

3. Museaalide I, II, III etapi sisestamist MuIS-i (Muuseumide infosüsteem) jätkatakse, kogud on inventeeritud ja analüüsitud.
Jätkatakse kogudepõhist süstemaatilist digiteerimist koostöös kultuuriministeeriumiga vastavalt digiteerimiskavale.
4. Valga Muuseum on arvestatav Valga linna, Valgamaa ja Eesti-Läti ühise aja- ja kultuuriloo uurimist koordineeriv asutus.
5. Valga Muuseumis on välja arendatud hästi toimiv koduloouurijate võrgustik.
6. Valga Muuseum pakub heal tasemel haridus- ja vabaajaprogramme kõigile haridustasemetele.
7. Muuseum on aktiivne partner noorsootöö valdkonnas ja kaasab oma töösse vabatahtlikke.
8. Muuseumi haridusteenused on mitmekesised, toetavad elukestvat õpet ja täiskasvanuharidust.
9. Püsinäitus on kaasaegne, atraktiivne ja interaktiivne.
10. Valga Muuseumi üritused toetavad muuseumi põhieesmärke, mille sihtgrupp varieerub väikestest lastest eakateni.
11. Valga Muuseumi galerii on kaasaegne, atraktiivne ja interaktiivne.
12. Valga Muuseumil on tugev, ühteoidev ja hästi toimiv meeskond ning lai koostöövõrgustik, mis katab kõiki muuseumi valdkondi ja aitab ellu viia muuseumi eesmärke.
13. Turunduse tulemusena jõuab täpne ja pilkupüüdev informatsioon muuseumist võimalikult paljude sihtgruppideni.
14. Informatsiooni levitamisel kasutatakse erinevaid ja tavainimesele võimalikult lihtsasti kättesaadavaid meediakanaleid.
15. Valga Muuseumi poes müüdiv kaup ja meened, mis esindavad traditsioonilist käsitööd või muuseumi museaale, on ostjate seas populaarsed. E-pood on kaasaegne kiire ja kliendisõbralik.
16. Välireklaami tulemusena püüab Valga Muuseum linnaruumis tähelepanu ja on tänu sellele kergesti leitav.
17. Valga Muuseumi väärikas hoone on korras, hästi hoitud ja vastab muuseumi arenguvajadustele.
18. Neljanda korruse väljaehitamiseks on valminud projekt ja alustatakse selle väljaehitamist.
19. Kasutusel on interaktiivne lastenurk.
20. Muuseum arvestab erivajadustega inimeste vajadustega.
21. Muuseum avaldab igaaastaselt uurimistöö, mis võib olla vormistatud ka aastaraamatu formaadis.
22. Muuseum tegeleb inimeste videomälestuste kogumise ja avaldamisega.
23. Muuseumi õueala on välja arendatud ja seotud Säde pargiga üheks tervikuks.
24. Muuseumi nõukogusse on kaasatud võimalikult erinevad inimesed sh vähemalt kaks esindajat Valga vallavolikogust.

2. VALGA MUUSEUMI AJALUGU JA HETKESEISU KIRJELDUS

2.1. Säde seltsi vaim muuseumi identiteedi kujundajana

Valga Muuseum asub Säde seltsi ajaloolises hoones, mis ehitati 1911. aastal. 20. sajandi alguses oli Valga üks kiiremini kasvavaid ja arenevaid linnu Eestis. Tõuke selleks andis Valga

kujunemine raudteede sõlmpunktiks 1889. aastal. See tõi omakorda kaasa eestlaste osakaalu tõusu linna elanikkonnas. Kui varem oli Valga olnud peamiselt saksa-läti linn, siis 20 sajandi algul elas siin eestlasi ja lätlasi peaaegu võrdselt. Nii tekkis eesti soost ärksamatel äri- ja vaimuinimestel mõte asutada eestlastele oma kultuuriselts ja peagi ka seltsimaja. 1902. aastal loodigi Valga Seltskondlik Ühendus Säde. Oma maja valmis 1911. aastal. Hoone projekteeris esimene Eesti kutseline arhitekt Georg Hellat (1870–1943), kes kavandas ka EÜSi peahoone Tartus. Hoonekompleksi kuulusid hotell, pangad, ärid, kauplused, restoran, seltsiruumid ja 600 istekohaga teatrisaal, kus tegutses teater Säde aastatel 1911–1948. Säde selts pidas aktiivset äritegevust, mis võimaldas edendada eestikeelset kultuuri Valga linnas. Säde nimi, selts, ja hoone ja aed (park) on väga olulised Valga muuseumi identiteedi osad, mis seostuvad ühiskondliku rolli täitmisega ning muuseumi missiooniga hoida ja edasi kanda aja- ja kultuuriloolisi väärtusi.

2.2. Valga Muuseumi kujunemine

Valga Muuseum asutati rajoonidevahelise koduloomuuseumina 1. jaanuaril 1955. aastal. Praeguses asukohas, ajaloolises Säde seltsimajas alustas muuseum tööd 1957. aastal. Valga Muuseumi esimestel kümnenditel toimus väga aktiivne kogumistöö. Kuni Võru koduloomuuseumi loomiseni 1966. aastal hoiti ja säilitati Valga koduloomuuseumis ka Võrumaalt pärit kultuuriväärtusi.

Aastail 1957–1961 oli muuseumi filiaaliks Mõniste muuseum. 1965. aastal kinnitati ENSV kultuuriministri käskkirjaga Valga koduloomuuseumi filiaaliks Barclay de Tolly muuseum (mausoleum).

1987. aastaks oli Valga Muuseumis kokku üle 58 000 museaali, mis viis selle maakonnamuuseumide hulgas kogude suuruse poolest tol hetkel kolmandale kohale (Viljandi ja Rakvere muuseumide järel). Tänapäevaks on museaalide arv kasvanud ligi 70 000-le.

1988. aasta märtsis tabas Valga Muuseumit ränk tulekahju, mille käigus püsiekspositsioon hävis peaaegu täielikult; päästa õnnestus hoidlas olevad museaalid. 1999. aastal Säde seltsimaja hoone renoveeriti ja Valga Muuseum sai kolida tagasi algsesse asupaika. Vahepealsetel aastatel (1988–1999) asus muuseum mitmel asenduspinnal üle linna.

1993. aastast kannab asutus nime Valga Muuseum. 2014. aasta detsembris sai riigimuuseumist Valga linnale kuuluv munitsipaalmuuseum. Kultuuriministeerium andis Valga linna omandisse üle kinnisvara koos vallasvaraga ja Valga Muuseumi kogud. Alates 2017 aastast on Valga Muuseumi ja kogude omanik Valga vald. Oluline osa Valga Muuseumi eelarvevahenditest tuleb Kultuuriministeeriumi muuseumite tegevustoetuse kaudu.

2.3. Hoone kirjeldus

Valga Muuseum asub muinsuskaitse piirkonnas, uusjuugendlikus kesklinna hoones aadressil Vabaduse 8. Endine Säde seltsi, praegune muuseumihoone kuulub Valga linnale. Hoonel on kolm põhikorrust ja neljas, välja ehitamata katusealune korrus.

Esimesel korrusel asuvad fuajee ja küllastajate WC, garderoob ning kaks võrdse suurusega klassikalist galeriisaali, kus toimuvad ajutised näitused. Esimesel korrusel asuvad ka õppeklassiks kohandatud ruum, laoruumiks kohandatud kabinet ning museaalide töötlemiseks ja konserveerimiseks mõeldud profülaktoorium. Hetkel kasutatakse profülaktooriumit pigem

asjade hoiustamiseks, kuid see on mõeldud museaalide esmaseks hoolduseks (on olemas tõmbekapp ja külmakirst).

Teisel korrusel asuvad püsinäituse põhisaalid ja raamatukogu. Kolmandal korrusel asuvad personaliruumid viie kabineti ja puhkeruumiga, personali WC ja kolmest eraldi ruumist koosnev hoidla. Neljandal korrusel asuvad väljaehitamist võimaldav pööning ja ventilatsiooniseadmete ruum.

Majas on lift. Hoone elektrisüsteemid vastavad nõuetele ja on heas korras. Töökorras on ka tuletõrje- ja valvesignalisatsioon, mida haldab G4S. Töötavad 2 välist ja 14 sisemist valvekaamerat. Hoonel on toimiv ja kaasaegne ventilatsioonisüsteem.

Fondihoidlate kogupindala on 200,1 m² ning need asuvad muuseumihoone kolmandal korrusel. Hoidla koosneb kolmest omavahel kiviseinte ja tuletõkkeustega eraldatud ruumist. Ruumid on 4,6 m kõrge laega. Kõigis ruumides on tuletõrje- ja valvesignalisatsioon, lisaks lokaalne häiresignalisatsioon, ventilatsioon ja kliimaseadmed, temperatuuri- ja õhuniiskuse andurid.

Hoone õuepoolses osas on muuseumifunktsiooni halvasti toetav parklaala, mille asemel tuleks välja arendada õueala koos Säde pargiga sidumisega.

2.4. Kogud

Muuseumikogu suurus seisuga 01.01.2022 on 79 140 museaali, millest enamik on kogutud Valgamaalt. Muuseumikogu jaguneb järgmiselt: fotokogu 39 724, arhiivkogu 17 964, ajalookogu 4915, arheoloogiakogu 12 823, numismaatikakogu 1718, etnograafiakogu 1394, zooloogiakogu 175, botaanikakogu 161, kunstikogu 217 ja geoloogiakogu 49 museaali. Seisuga 01.01.2017 oli MuISis 46 015 museaali ning viie aasta jooksul on sisestatud esmatasandi museaalide arv 79 140 sh I etapp on lõpetatud **9827**. Museaale digikujutisega oli 2017 aastal **4300** ning viie aasta jooksul on digikujutistega museaalide arv **12 857**.

Digiteerimisplaani järgi on aastaks 2028 digikujutistega museaalide arv suurenenud 25 147 võrra, kuid seda toetuste saamise korral tööjõu palkamiseks.

2.5. Püsinäitus

Ekspositsiooni pindala on kokku 347,0 m². Eksponeeritud on 2635 eset, sealhulgas 88 teistest muuseumitest või eraisikutelt deponeeritud eset. Näitused on külastajatele avatud T–R 11–18 ja L 10–15; suveperioodil K–L 11–18 ja P 10–15.

Muuseumi püsiekspositsioon kulgeb läbi kolme korruse. Esimese korruse väljapanek tutvustab erilise ajalooaga Säde seltsi, hoonet ja teatrit. Teisel korrusel on esitatud piirkonnaga seotud looduslugu, muinasaeg koos arheoloogiliste leidudega ja ajalooline aeg. Rohkem tähelepanu on saanud Valgamaa tähtsad isikud, küüditamine, panganduse-, raudtee- ja sõjaajalugu. Teise korruse peasaalis asub boks, mille väljapanek vaheldub igal aastal. Kolmanda korruse trepil asub nõukogude aega tutvustav ekspositsioon.

Püsiekspositsiooni põhiosa valmis 1999. aastal ning hiljem on seda järk-järgult täiendatud, lisatud on interaktiivne liivakast ja küüditatute vagun, kasutusel on 9 ekraani MISA projektist ja audiogiid viies keeles.

Ekspositsioonis on peatähelepanu olustikupiltidel, kuid ka inforohketel stendidel.

Ekspositsiooni koostamisel on arvestatud sellega, et see oleks lastele võimalikult atraktiivne.

3. STRATEEGILISED EESMÄRGID JA KAVANDATAVAD TEGEVUSED VALDKONNITI

3.1. Valdkond 1: kogud ja säilitamine

3.1.1. Hetkeolukord

Muuseumikogud täienevad peamiselt annetatud esemete võrra. Eesmärgistatud kogumistöö on varem toimunud peamiselt uurimisteemade kaudu, mis omakorda on seotud mõne temaatilise näituse või trükise koostamisega. Puudub kogude põhjalik analüüs, mis võimaldaks teha komplektseid, kogudest lähtuvaid otsuseid. Esmatasandi sisestamine infosüsteemi MuIS on lõpule viimata, mis pärsib kaasaegsel tasemel kogude kasutamist ja sellega seotud töö korraldamist. Viimastel aastatel on muuseum edukalt kaasanud vabatahtlikke kogude infosüsteemi sisestamisele ja kogudega seotud teiste ülesannete täitmisele.

Hoidlate hoiutingimused on üldiselt head, kuid hoidlate planeeringu tõttu on mõned eri hoiutingimusi nõudvad kogud ühes ruumis koos. Mitme kogu esemete pakendid ei vasta tänapäeva hoiutingimustele, kuid pakendeid vahetatakse välja süstemaatiliselt. Hoidla hoiusüsteem on korrastatud, kasutusele on võetud lisariulid. Kriitilises seisus on suuremõtmelised esemed, mis asuvad praegu garaažis Uus tn 8, kus puuduvad esemete säilimiseks vajalikud hoiutingimused.

3.1.2. Strateegilised eesmärgid

Valga muuseumi kogusid puudutavad strateegilised eesmärgid on järgmised.

1. Valga Muuseumi hoidlate hoiutingimused tagavad museaalide pikaajalise säilimise.

Eesmärgi saavutamiseks:

- Kriitilises seisus olevate suuremõtmeliste museaalide olukorrale leitakse lahendus:
  - esemed puhastatakse, tehakse kahjuritõrje, juba kahjustatud esemed või eseme kahjustatud piirkonnad konserveeritakse.
- Museaalide hoiutingimused vaadatakse kogude kaupa üle ja leitakse lahendus tingimuste parandamiseks.
- Õue poolsesse külge arendatakse välja muuseumi väliala, mis on seotud Säde pargiga.

2. Toimub süstemaatiline kogumistöö, kogumisalane koostöö ja infovahetus teiste muuseumidega.

Eesmärgi saavutamiseks:

- *Paranda sõnastus* Koostatakse kogumispõhimõtteid järgiv kogumiskava
- Kogumistöösse kaasatakse eksperte ja konsulteeritakse teiste muuseumidega.
- Korraldatakse kogumiskampaaniad.

3.3. Museaalide esmatasandi sisestamine Muisi on viidud lõpuni, jätkatakse I etapi kirjeldamise lõpetamist arhiivkogule. Tekstiilikogu on inventeeritud ja analüüsitud. Jätkatakse etnograafia ja ajalookogu inventeerimisega.

Eesmärgi saavutamiseks:

- Koolitatakse muuseumi töötajaid, kes kõik saavad suveperioodil panustada museaalide I etapi kirjeldamise edasi viimisele.
- Leitakse lisatööjõud ja –ressursid I etapi kirjelduse jätkamiseks, museaalide inventeerimiseks, digiteerimiseks ja vastuvõtmiseks.

3.2. Valdkond 2: teadus- ja uurimistöö

3.2.1. Hetkeolukord

Muuseumil on välja töötamata konkreetseid teadustöö põhimõtteid, kus on selgelt määratletud Valga Muuseumi teadustöö lähtealused, suunad ja rakendamisevõimalused. Seni on uurimisteede valikul lähtunud peamiselt aktuaalsuse põhimõttest. Viimastel aastatel ei ole toimunud süstemaatilist muuseumi enda kogude põhise uurimistööd. Uurimistöö on peamiselt olnud seotud muuseumis üleval olnud oma kogudel põhinevate näitustega (Jaanikese motokompleksi ajalugu käsitlev näitus, näitus „Valga VTÜ-150“, näitus „Hälli kiigutaja“ jt). Muuseumil on välja töötatud oma uurimispoliitika põhialused, mis vajab täiendamist. Muuseumi tegevuspiirkonna kohta puudub uurimuste analüüs, kaardistamata on valdkonnad ja ajalooperioodid, mille kohta on olemasolevad teadmised vähesed.

Valga Muuseum on välja andnud maakonna ajalugu kajastavaid temaatilisi trükiseid – aastaraamatuid. Samuti on Valga Muuseum korraldanud ajalooseminare ja ettekandeõhtuid; 2015–2021 Eesti-Läti ajalookonverentsi. Eesti-Läti ajalookonverentsil esinevad nii eesti kui ka läti teadlased ja see on suunatud nii eesti kui läti publikule. Konverentsil toimub sünkroontõlge. 2019. aasta konverentsi ettekannetest ilmus 2020. aastal trükis „Valga kui raudteelinn.“ Ka järgmiste konverentside ettekannetest on plaanis välja anda trükised. Uurimistöö tulemusel ilmus 2021. aastal trükis „Lõuna-Eesti pulma –ja sünnipärimus 20. sajandi algusest tänapäevani“

3.2.2. Strateegilised eesmärgid

Valga Muuseumi teadus- ja uurimistöö strateegilised eesmärgid on järgmised.

1. Valga Muuseum on arvestatav Valga linna, Valgamaa ja Eesti-Läti ühise aja- ja kultuuriloo alast teadus- ja uurimistööd koordineeriv asutus.

Eesmärgi saavutamiseks:

- Töötatakse välja Valga Muuseumi huvipiirkonda jäävate muuseumite ja Valga Muuseumi enda senise teadus- ja uurimistöö analüüs ning Valga Muuseumi teadustöö põhimõtted.
- Koostatakse teadus- ja uurimistöö kava arengukava perioodiks.
- Kaardistatakse ja täiendatakse uurimis- ja teadustööalast koostöövõrgustikku.
- Valga Muuseumi kogusid uuritakse ja kirjeldatakse erialaeksperte kaasates.
- Koostatakse ajalugu ja kultuuripärandit puudutavate uuringute andmebaas (õpilasuurimused, kodu-uurimused, diplomitööd, magistritööd, trükised).
- Eesti-Läti teema käsitlemisel tehakse koostööd Valga Koduloomuuseumiga, Läti-Eesti Instituutidega ja Riia Ülikooliga. Tartu Ülikooliga, Eesti Suursaatkonnaga Lätis
- Jätkatakse Eesti-Läti ajalookonverentside korraldamist.
- Kord aastas antakse välja muuseumi aastatoimetise veebiväljaanne või trükis.
- Muuseumi töötajate poolt või koostöös muuseumiga kirjutatakse piirkonnaga seotud teadusartikleid Eesti ja välismaa teadusväljaannetesse.

2. Valga Muuseumis on välja arendatud ja hästi toimiv koduloouurijate võrgustik.

Eesmärgi saavutamiseks:

- Korraldatakse koduloouurimist soodustavaid nõustamisi, koolitusi, teemaõhtuid ja seminare.
- Toimub koduloo uurimisalane koostöö Rahvusarhiiviga, piirkonna koolidega, Eesti Genealoogia Seltsi Valga osakonnaga, Valga Muuseumisõprade Seltsiga ning teiste valdkonnaga seotud inimeste ja organisatsioonidega.
- Koduloouurijaid kaasatakse muuseumi uurimis- ja teadustöösse.
- Kaasatakse koolide ajalooõpetajaid ja nõustatakse/motiveeritakse neid õpilaste koduloouurimuste läbiviimisel

3.3. Valdkond 3: haridus- ja noorsootegevus

3.3. Valdkond 3: haridus- ja noorsootegevus

3.3.1. Hetkeolukord

Muuseumi haridusprogrammid on mitmekesised. Need hõlmavad keskkonnaharidust, rahvakultuuri, ajalugu ja museoloogiatöö tutvustamist. Programmid on välja töötatud erinevatele vanuserühmadele lasteaiast gümnaasiumiealisteni. Haridusprogramme külastavad peamiselt Valga linna koolid. 2022. aastaks on püsivalt pakutavaid muuseumitunde 12, lisaks ajutiselt ning hooajaliselt pakutavad muuseumitunnid näituste ja tähtpäevade tutvustamiseks.

Mõned tunnid on koolide seas väga populaarsed, kuid samas on ka muuseumitunde, millele ei ole registreerunud ühtegi klassi.

Muuseum pakub püsiekspostitsiooni- ja paar korda aastas linnaekskursiooni.

Muuseum teeb koostööd noorsootöötajatega, et kaasata muuseumitöösse rohkem noori (sealhulgas ka vabatahtlikke). Toimuvad ühisprojektid koostöös noortekeskuste ja raamatukoguga, gümnaasiumiga.

Varemalt on väga populaarsed olnud ettekandeõhtud. Viimase kahe aasta jooksul on tulenevalt ülemaailmsest pandeemiast nende külastatavus vähenenud.

Püsiekspositsioon on varustatud üheksa puutetundliku ekraaniga, olemas on (audio)giidi- ja sünkroontõlketechnika. Praegu korraldatakse õpitubasid galerii taga asuvas ruumis, galeriis ja raamatukogus, kuid puudub õpitubade professionaalse läbiviimise vajadusi arvestav ruum.

3.3.2. Strateegilised eesmärgid

Valga muuseumi haridus- ja noorsootegevuse strateegilised eesmärgid on järgmised.

3.3.2.1. Valga Muuseum pakub heal tasemel haridus- ja vabaajaprogramme kõigile

haridustasemetele.

Eesmärgi saavutamiseks:

- Muuseumi haridustegevusse panustavad kõik valdkonnad (kogud, teadus, näitused, turundus).
- Muuseumitunnid lähtuvad riiklikest õppekavadest ning koolid ja lasteaiad kasutavad aktiivselt võimalust muuseumis tunde läbi viia ning programmides osaleda.
- Muuseum hoiab ja arendab koostööd Valga linna ja maakonna koolidega ning on lähtuvalt heast asukohast atraktiivne külastuskoht erinevatele kooligruppidele.
- Haridusjuht koostab vastavad programmid, tagab kasutatavate materjalide metoodilise ettevalmistamise ning tegevused.
- Aastas korra toimival hariduse infopäeval tutvustatakse Valgamaa õpetajatele ja koostööpartneritele muuseumi võimalusi ning kogutakse tagasisidet uute programmide loomiseks.
- Igal aastal lisandub vähemalt üks uus programm lähtuvalt vajadusest.
- Muuseumitunde on võimalik tellida ka lasteaeda, kooli ja mujale.
- Valga Muuseum juhendab õpilaste loov- ja uurimistöid.
- Valga Muuseum korraldab muuseumi missiooniga seotud regulaarselt toimuvat huviringi.
- Muuseumitundide läbiviimiseks on valminud kaasaegne õpikeskkond – avatud, koostööd soodustav ise eesmärkide seadmist ja saavutamise juhtimist toetav; positiivseid emotsioone loov; personaliseeritud.
- Valmib kolm uut linnaekskursiooni (ka väljaspool kesklinna)

3.3.2.2. Muuseum on aktiivne partner noorsootöötajatele ja kaasab töösse vabatahtlikke.

Eesmärgi saavutamiseks:

- Muuseum hoiab ja arendab koostööd Valgamaa noortekeskustega, kelle abil rakendatakse muuseumitöösse vabatahtlikke.
- Muuseum kaasab sündmuste läbiviimisele Valgamaa noorsootöötajaid ja võimalusel abistab noorsootööga seotud ettevõtmisi.

3.3.2.3. Muuseumi haridusteenused on mitmekesised ning toetavad elukestvat õpet ja täiskasvanuharidust.

Eesmärgi saavutamiseks:

- Muuseum pakub programme täiskasvanutele. Ettekandeõhtud toimuvad korrapäraselt ning toetavad muuseumi eesmärke. Toimuvad uued huvitavad linnaekskursioonid.
- Täiskasvanutele korraldatakse pärandtehnoloogilisi õpitubasid ja erinevaid täiendõppe loenguid.

- Õpitubade professionaalseks läbiviimiseks on loodud vastav ruum koos vajalike töövahenditega.
- Elukestva õppe toetamiseks tehakse koostööd järgmiste asutustega: Tartu Ülikooli haridusuuenduskeskus, Tallinna Ülikooli haridus- ja innovatsioonikeskus, Tartu Ülikooli teaduskool, Haridus- ja Teadusministeeriumi algatusega Huvitav Kool, Valgamaa Kutseõppekeskus.
- Toome Väärikate ülikooli tagasi muuseumisse. Toimub tihe koostöö väärikate ülikooli korraldajaga. Muuseum pakub välja teemasid ja aitab leida lektoreid.
- Väärikate ülikooli liikmeid kasutatakse koduloouurijate ja korrespondentide võrgustiku loomiseks ning pakutakse vastavaid koolitusi.
- Toimuvad teemaõhtud ja koolitused vähelõimunud muukeelsetele kodanikele (näiteks väärikate ülikool vene keelt kõnelevatele inimestele).

3.4. Valdkond 4: näitustegevus ja temaatilised sündmused

3.4.1. Hetkeolukord

3.4.1.1. Püsinäitus

Püsinäitus on lahti T–R 11–18 ja L 10–15, suveperioodil K–L 11–18 ja P 10–15. Tagasiside püsinäituse kohta on olnud enamasti positiivne ja külastajatele meeldib valdavalt klassikalise ülesehitusega ekspositsioon. Ekspositsioonis annavad tooni lastesõbralikkus ja vahakujud. Mida rohkem aeg edasi läheb, seda enam vajab Valga Muuseumi püsiekspositsioon siiski terviklikku kaasajastamist.

Hetkel on püsiekspositsioon üles ehitatud ajatelje põhimõttel: see algab muinasajast ja lõppeb nõukogude ajaga. Sellele lisandub loodussaal, mida saab mõtteliselt paigutada ajatelje algusesse ja tutvustada selle abil piirkonna pinnamoe teket ja looduse arengut pärast jääaega. Ekspositsioonile lisandub esimesel korrusel ja trepil paiknev Säde maja ja seltsi ajaloo tutvustus.

Samas ei ole püsinäituse pind terviklik ajatelg. Näiteks küüditamise väljapaneku taga asub Säde maja seifiruumi ja väärtesemete tutvustus. Treppidel paiknevat ekspositsiooni osa pole eriti mugav vaadelda, eriti suuremate gruppidega. Ka on liikumispuuetega inimestel treppidel paiknevat näituse osa keeruline vaadelda. Püsiekspositsiooni puhul tuleb ka arvestada, et tegemist on endiste krediidasutuse ruumidega, mis seab näitusepinna kasutusele piirangud. Osa piirkonna ajalugu puudutavaid aspekte on püsiekspositsioonis esindatud põhjalikumalt ja atraktiivselt, samas mõni teine teema on vähem esindatud või kirjeldatud lihtsalt tekstina. Püsiekspositsioon vajab põhjalikku läbimõttlemist ja ühtset lähenemist. Hetkel on tellitud visioonid Energia Avastuskeskuse teadus- ja arendusjuhilt Aare Baumerilt ja loodussaali osas firmalt „Pult“ ja EXPORABBIT.

Seoses MISA projektiga „Muukeelse info esitamisevõimekuse suurendamine“ soetas Valga Muuseum 2016. aastal lisaks giidi- ja sünkroontõlketehnikale üheksa puutetundliku ekraani, millele on loodud püsiekspositsiooni täiendav sisu. Projekti peamine eesmärk oli tuua muuseumisse vähelõimunud muukeelseid kodanikke ja uussisserändajaid, kelle põhisuhtluskeeleks on vene või inglise keel. Esimese etapina on planeeritud puutetundlike ekraanide sisu kuvamine eesti- ja venekeelsena. Praegu on näituste tekstid peamiselt ainult eesti keeles, kuid võõrkeelsed külastajad saavad ekspositsiooniga vene- ja ingliskeelse giiditeenuse kaudu ning 2022 aasta algusest lisaks viiekeelset audiogiidi kasutades.

Olulisel määral kahandas viimastel aastatel muuseumikülastajate arvu pandeemia. Muuseumi külastuste arv viimastel aastatel:

2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
7903	9018	5443	5443	4046		

Tabel 1. Valga Muuseumi külastajate arv 2017–2021.

3.4.1.2. Galerii

Galerii on lahti T–R 11–18 ja L 10–15; suveperioodil E–L 11–18 ja P 10–15 Valga Muuseumil on klassikalised, tänavale avatud suurte vaateakendega galeriiruumid, mis on ainukesed galeriitegevuseks ehitatud ruumid Valgas. Galerii koosneb kahest saalist (67,3 ja 66,8 m²). Näitused vahetuvad 1–2 kuu tagant. Väiksemate näituse jaoks on kasutatud ka fuajee ning raamatukogu ruume.

On kinnitatud näitustegevuse põhimõtted, mille kohaselt näituste kava koostatakse järgnevas aastaks ette. Näituste kava on tasakaalus, koosnedes nüüdiskunstist, klassikalisest visuaal- ja tarbekunstist, käsitööst, loodusteemadest, fondipõhistest ja teiste muuseumite näitustest. Näituste seas on lisaks esindatud ka kohalike inimeste ja piirkonnaga seotud kunst, mis kõnetab rohkem Valgamaa inimesi. 2022. aastaks on muuseumi galeriisse plaanitud üheksa erinevat näitust, nende hulgas Peeter Talvistu kaasajakunsti tutvustav „Naiskunstnike portreede“ ning Anu Raua vaipade näitused.

Muuseumi kodulehel eksponeeritakse ja uuendatakse pidevalt diginäituseid. Praegu on nähtaval „SKULPTOR ERNA VIITOL 100“, Liina Reiman 130 ja Säde maja läbi aegade“, „Kui rong jõudis Valka“, „Noorte fotokonkurss“.

Muuseumi õuealal ja keskväljakul eksponeeritakse välinäituseid, 2020 aastal „Plats! Väarikas kahanemine. Kaheksa linna, 2021 aastal rändnäitus “Tähelepanu! 1991! Start!”, 2022 aastal „Supervõimekas nahkhiir“.

Valga Muuseumi koostatud rändnäitused „Imeline Valgamaa“, Jānis Cimze , Hans Einer, „Kuulsusrikkaid hetki Jaanikese krossirajalt“, Valga tuletõrjeteemaline näitus on nõutud Valgamaa koolides ja Eesti muuseumites.

Galeriiruumide seinad vajavad pidevat igaaastast pisiremonti. Vaja oleks uut koondlahendust galerii valgustuse osas. Mõlemasse galeriisaali on vaja statsionaarset videoprojektorit. Suur probleem on, et puuduvad ruumid galeriitarvikute, toolide, vitriinide, postamentide ja muu hoiustamiseks.

Galeriiruumides korraldatakse ka suuremaid üritusi, ühte galeriisaali mahub ligikaudu 60 inimest. Väiksemad seminarid ja töötoad korraldatakse raamatukogus, kuhu mahub kuni 30 inimest. Galeriiruumide kasutamine suuremate sündmuste puhul võib olla problemaatiline, kuna juhul, kui näitus katab ka põrandapinda, on vaja eksponaate enne üritusi ära tõsta ja hiljem tagasi tõsta. Lisaks ei saa üritusi, mille osavõtjate arv on üle 60, korraldada muuseumis ühes ruumis.

3.4.1.3. Sündmused

Peale eespool mainitud näituste, konverentside, seminaride ja teemaõhtute on Valga Muuseum korraldanud ka kontserte ning luule- ja lauluõhtuid, mis haakuvad ajutiste näituste teemadega ning toetavad muuseumi eesmärke.

Muuseumil on kolm traditsioonilist aasta suursündmust: rahvusvaheline muuseumiöö, Pärandkultuuri pidu ja Eesti-Läti ajalookonverents. Muuseum täiendab oma programmidega ka linna suursündmusi nagu Piirilaat, Valga-Valka kaksiklinnade festival ja Liivimaa Mihklilaat.

Suursündmuste korraldamisel on ka turunduslik eesmärk: nendega tõmmatakse muuseumile suuremat tähelepanu ja püütakse suurendada muuseumi külastatavust. 2016. aastal pälvis Valga Muuseum Valga linna kõige säravamana ettevõtte tiitli. 2019 aastal pälvis Valga muuseum Muuseumiroti „Kogukonna sõbra“ kategoorias. Valga Muuseumi osaleb ka Kultuuripealinn 2024 programmi konkursil, kuhu esitasime kava Livonia Festivali läbiviimiseks.

3.4.2. Strateegilised eesmärgid

Valga Muuseumi näitusetevõtte ja sündmuste strateegilised eesmärgid on järgmised.

1. Püsinäitus on kaasaegne, atraktiivne ja interaktiivne.

Eesmärgi saavutamiseks:

- Puuetundlike ekraanide sisuloome uuendatakse..
- Puuetundlike ekraanide sisu tõlgitakse inglise, vene ja läti keelde.
- Töötatakse välja püsiekspositsiooni uus kontseptsioon, mis omakorda hõlmab:
  - püsiekspositsiooni tervikliklahendust, kaasa arvatud 4 korruse kasutuselevõtmist;
  - atraktiivsust erinevate vanusegruppide jaoks, mis aitab muuseumit laiemalt turundada;
  - ekspositsiooni ruumide loogilist kasutust, mis toetab püsinäituse ülesehitust ja vaadeldavust;
  - uusi võimalusi giidituuride ja muuseumiprogrammide läbiviimiseks;
  - muukeelsete inimeste võimalust saada näitusest ülevaade ilma giidita.
  - uuendatakse jooksvalt 5-keelse audiogiidi teenust
  - töötatakse välja meetmed puudega inimeste osasaamiseks muuseumi tegevustes

2. Valga Muuseumi galerii on kaasaegne, atraktiivne ja interaktiivne.

Eesmärgi saavutamiseks:

- Näitustega mitteseotud ürituste korraldamiseks leitakse galerii asemele alternatiivne ruum.
- Galerii aastaplaanis jälgitakse, et esindatud oleksid nii professionaalne kunst kui ka näitused, mis seostuvad kohaliku piirkonna ja/või kohalike inimestega.
- Galerii remonditakse jooksvalt.
- Galerii ruumid ja tehnilised vahendid viiakse vastavusse professionaalsete galeriidega.
- Osa näitustest seotakse muuseumitundidega.
- Näitustega seotud üritustel saab osaleda ka interneti vahendusel.

3. Valga Muuseumi üritused toetavad muuseumi põhieesmärke, mille sihtgrupp varieerub väikestest lastest kuni eakateni.

Eesmärgi saavutamiseks:

- Valga Muuseum jätkab mitmekülgsete sündmuste korraldamist, mis kõnetavad erinevaid vanusegrupe.
- Valga Muuseumi sündmused põhinevad osaliselt meie kogudel ja ekspositsioonil ning tutvustavad neid.
- Valga Muuseum jätkab ja tõhustab koostööd teiste asutustega sündmuste korraldamisel (näiteks Valga Avatud Noortekeskus, Valga Isamaalise Kasvatuse Püsiekspositsioon, Valka koduloomuuseum, Valga Kultuuri- ja Huvialakeskus, Valga Keskraamatukogu, Valga koolid).
- Valga Muuseum jätkab tõhusat koostööd teiste Eesti muuseumitega.
- Valga Muuseumi sündmused või muuseumiga koostöös korraldatud sündmused toimuvad ka väljaspool muuseumi hoonet ning Valga linna.

3.5. Valdkond 5: meeskond ja koostöö

3.5.1. Hetkeolukord

Muuseum teeb järjepidevat ja tõhusat tööd toimiva koostöövõrgustiku arendamiseks. Tänu headele koostööpartneritele ja vabatahtlikele on väikese kollektiiviga muuseum suutnud ellu viia palju erinevaid projekte ning teostada muuseumile hädavajalikke töid.

Struktuurimuudatused 2016 aastal tõid kaasa töötajate arvu vähenemise. Tänapäevaks on olukord selline, et inimeste töökoormus on ülejõukäivalt suur ning muuseumil on töötajate vähesuse tõttu raske täita muuseumiseadusest tulenevaid funktsioone. Samuti pole viimastel aastatel suurenenud muuseumi tegevustoetus, mistõttu muuseumitöötajate palgad ei vasta juba ammu Eestis kehtestatud kõrgharidusega kultuuritöötajate töötasule ning kahandavad motivatsiooni tööülesannete täitmisel.

	2018	2019	2020	2021	2022
Kultuuriministeeriumi eraldatud summa	124000	128400	128400	128400	128400
Majandustegevusest teenitud tulu	4454	4334	2365	6011	
Muud toetused	22254	38458	10396	36994	
Valga valla toetus				22054	
Kokku	150708	171192	140761	193459	

Tabel 2. Valga Muuseumi tulud ajavahemikus 2018–2021 (2022).

Alates 2010. aastast tegutseb muuseumi juures Valga Muuseumisõprade Selts, kelle tegevus toetab Valga Muuseumi tegevusi ja sündmusi. Koostöös Valga Muuseumiga kirjutatakse projekte ja toimuvad igakuised kokkusaamised. Seltsi liikmete seas on nooremate inimeste osakaal hetkel väike.

3.5.2. Strateegilised eesmärgid

Valga muuseumi meeskonda ja koostööprojekte puudutavad strateegilised eesmärgid on järgmised.

1. Valga Muuseumil on tugev, ühtehoidev ja hästi toimiv meeskond ning lai koostöövõrgustik, mis katab kõiki muuseumi valdkondi ja aitab ellu viia muuseumi eesmärgid.

Eesmärgi saavutamiseks:

- Valga Muuseumi meeskond on stabiilne, ühtehoidev, koostööaldis ja professionaalne.
- Valga Muuseumi töötajad saavad konkurentsivõimelist palka, mis on üks meeskonna stabiilsuse alus.
- Valga Muuseumi töötajad arendavad ennast pidevalt ametialaselt.
- Valga Muuseumi töötajad kaasavad töösse vabatahtlikke ja Valga Muuseumisõprade Seltsi liikmeid.
- Valga Muuseumi töötajad kirjutavad aktiivselt projekte, mis toovad muuseumile lisarahastust.
- Valga Muuseumisõprade Seltsi aktiivsus kasvab. Selts algatab ise projekte ja viib need edukalt läbi. Seltsi liikmete seas kasvab nooremate inimeste osakaal.

3.6. Valdkond 6: turundus ja kommunikatsioon

3.6.1. Hetkeolukord

3.6.1.1. Turundus

Muuseumil puudub turundus-, kommunikatsiooni- ja meediakava, mis määraks prioriteetsed sihtrühmad, turundustegevused, koostööpartnerid jmt. Muuseumi turundus on toimunud peamiselt nelja tegevusvaldkonna kaudu, mis omavahel suuresti kattuvad: üritused ja sündmused, haridusprogrammid, näitused ja ekskursioonid ning trükiste ja meenete müük. Muuseumi kodulehel olev info on vaid eestikeelne ja väiksemas mahus ingliskeelne ja hispaaniakeelne, kuid vaja on täielikku inglis-, vene- ja lätikeelset teavet. Muuseumil on Facebooki leht, kus muuseumi sündmusi järjepidevalt ja aktiivselt kajastatakse. Muuseumi sündmusi kajastab samuti Valga Valla sündmuste kultuurikalender ja Valgamaa Turisimiinfokeskuse veebileheht valgamaa.ee.

Muuseumi sündmustest saavadki tavainimesed teada peamiselt Facebooki vahendusel, vallalehest, muuseumi koduleheküljelt, välireklaamist linnaruumis ja muuseumi teadetetahvliitel, flaierite, voldikute ja postkaartide jagamisel, ajalehereklaamidest. Muuseumisõpru teavitatakse sündmustest telefoni teel. Turistidele jagatakse Valga Muuseumi kohta informatsiooni Valga raekojas asuvas turismiinfo keskuses.

3.6.1.2. Meedia

Valga Muuseumi tegevusi kajastatakse aktiivselt Valgamaalases, Valga Teatajas ja episoodiliselt ka üleestilistes meediakanalites (nt „Aktuaalne kaamera”, Postimees). Muuseumi sündmusi kajastatakse ka kohalikus raadios Ruut FM, ETV kultuuriteadetes, Vikerraadio kultuuriteadetes.

3.6.1.3. Meened

Valga Muuseumi fuajees müüb klienditeenindaja kohalikke käsitöökaupu ja suveniire, nende seas ka muuseumi ja Valga linna meeneid. Muuseumil on meeneid erinevas hinnakategoorias: muuseumi logoga magnet, muuseumi logoga keraamiline käsitöökruus, rahvuslooma logoga tass, Valga Muuseumi pildiga kruus „Valga muuseumis on sädet” ja muuseumi ekspositsiooni pildiga postkaardid, pastapliiatsid, märkmepaber, postkaardid, Valga Muuseumi töötajate idee järgi on kujundatud šokolaad „Säde šokolaad” ning väikeste muuseumisõprade retsepti järgi šokolaadid „Magus maasikas“ ja „Väike Säde“.

3.6.1.4. Välireklaam

Muuseumi sündmusi reklaamitakse plakatite abil, mida levitatakse peamiselt Valga linnas. Muuseumi fassaad on tähistatud valgussildiga. Muuseumi hoovipoolse ukse kohal on suur värvidega maalitud Valga Muuseumi tähis.

Muuseumi parklapoolse sissekäigu kõrval on valgustatud reklaamtahvel, kaasajastatud on eesukse kõrval olev infotahvel, vaateaknal töötab infomonitori. Ekraan edastab reklaami muuseumi sündmuste kohta. Tartu maantee ja Pika tänava otsas asuva ringtee ääres on taastatud muuseumisse suunav plakat.

3.6.2. Strateegilised eesmärgid

Valga Muuseumi turundus- ja kommunikatsioonitöö strateegilised eesmärgid on järgmised.

1. Turunduse tulemusena jõuab täpne ja pilkupüüdev informatsioon muuseumist võimalikult paljude sihtgruppideni.

Eesmärgi saavutamiseks:

- Töötatakse välja pikaajalisem turundus- ja kommunikatsiooniplaan ning eelseisva aasta tegevuskava, selleks palgatakse vastava kompetentsiga töötajad.
- Turundus ja kommunikatsioon toimuvad vastavalt kavale ning pikaajalisele plaanile.
- Turunduse aluseks on võimalikult täpne eelinformatsioon, mis jõuab sihtrühmani õigel ajal.

2. Informatsiooni levitatakse erinevates ja tavainimesele võimalikult lihtsasti kättesaadavates meediakanalites.

Eesmärgi saavutamiseks:

- Jätkub koostöö nii kohalike kui ka üleriigiliste meediakanalitega.
- Koduleht tõlgitakse täies mahus inglise, vene ja läti keelde.
- Suuremate sündmuste informatsioon on kättesaadav ka inglise, vene ja läti keeles.

3. Valga Muuseumi poes müüdiv kaup ja meened, mis esindavad traditsioonilist käsitööd või muuseumi museaale, on ostjate seas populaarsed.

Eesmärgi saavutamiseks:

- Arendatakse edasi muuseumi meeneid vastavalt muuseumi eesmärkidele kui ka ostjate eelistustele.
- Osaliselt eksponeeritakse meenete kaudu kohalikku käsitööd.
- Osaliselt eksponeeritakse meenete kaudu Valga Muuseumi museaale.
- Käivitatud on e- poe teenus.

4. Välireklaami tulemusena püüab Valga Muuseum linnaruumis tähelepanu ja on tänu sellele kergesti leitav

Eesmärgi saavutamiseks:

- Paigaldatakse muuseumi reklaam ka teiste linna suubuvate teede äärde.
- Linna paigaldatakse muuseumisse suunavad teeviidad.
- Muuseumi otsaseinale paigaldatakse kolmeosaline reklaamiraam, kuhu saab üles panna kolm plakatit: üks muuseumi üldinfoga, teine muuseumi aasta suursündmustega, kolmas Valga linna aasta tähtsündmustega.

3.7. Valdkond 7: muuseumi hoone ja haldustegevus

3.7.1. Hetkeolukord

Hoone renoveeriti 1999. aastal pärast 1988. aasta põlengut. 2012. aastal rekonstrueeriti muuseumi tagafassaad, kütte- ja ventilatsioonisüsteem ning paigaldati uued kliima- ja niisutussüsteemid, mille tulemusel paranesid muuseumi hoiu- ja töötingimused. Maja ehituslik seisund on üldjoontes hea, remonditud on ka maja katus ning õuepoolse varikatuse kinnitus. 2021 suvel renoveeriti galerii välisaknad, endise pangatrepi uks ning galeriitaguse välisukse esiku põrand. Remonti vajavad kõik maja fassaadi aknad ning paljud krohvitud välispinnad.

Paljudel ustel on vahetatud sulgurid ja lukud. I korrusele on lisatud on täiendavad evakuatsioonivalgustid. Praktiliselt kõik ruumid vajavad sanitaarremonti.

Püsiekspositsiooni ja galerii akende UV-kaitsekile on vananenud ega täida oma funktsiooni.

Suurematele, umbes 50-liikmelistele külastusgruppidele on Valga Muuseumi fuajee liiga kitsas ning ebamugav. Ebapiisavalt on ruumi korraliku muuseumipoe ja avarama garderoobi jaoks, eriti kui muuseumis toimub mõni rahvarohkem üritus. Puudub ruum vitriinide, postamentide ja muude galeriitarvikute hoiustamiseks, suuremõõtmeliste esemete hoidlaruum ning sobiv ruum õpitubade läbiviimiseks.

Valga-Valka raudteejaama renoveerimise käigus on ühte ruumi planeeritud muuseumituba, kus saaks lisaks ajaloo eksponeerimisele korraldada ka suuremaid üritusi.

Alternatiivina peaks arutama muuseumi ruumide laiendamist mõnesse lähedalasuvasse hoonesse. Arvestades et Valga linnas on palju kultuuriväärtuslikke hooned, millel hetkel ei ole funktsiooni, oleks muuseumi eesmärkidest lähtuvalt tänuväärne anda mõnele neist uus otstarbe, mis tagaks hoone säilimise. Samas ei tohiks muuseumi uued ruumid asuda praegustest liiga kaugel, sest see takistaks muuseumi tööd.

Kolmanda variandina ruumipuuduse vähendamiseks saab välja ehitada neljanda korruse katusealuse ruumi.

Kaaluda võiks ka kohtumaja ja muuseumi praeguse hoone ruumiline sidumine (nt galeriiga). Või siis parkla asemel õuealale uue fuajee väljaarendamine, mis oleks avaram ja kus võiks olla koht ka kohvikule.

3.7.2. Strateegilised eesmärgid

Valga Muuseumi haldustegevuse strateegilised eesmärgid on järgmised.

1. Valga Muuseumi väärikas hoone on korras, hästi hoitud ja vastab muuseumi arenguvajadustele.

Eesmärgi saavutamiseks:

- Perioodil 2028 perioodi lõpuks on kokku lepitud laienemise ruumilahendus ja on alustatud selle väljaehitamisega.
- Puudusi likvideeritakse järjepidevalt.
- Suurtele museaalide hoiustamiseks on leitud nõuetele vastav hoidlapind.